

Yttrande
Ju2021/00971

2021-06-10

SOFF
Säkerhets- och
försvarsföretagen

Teknikföretagen

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L4@regeringskansliet.se

Remissvar av betänkandet Struktur för ökad motståndskraft, SOU 2021:25 (Diarienummer: Ju2021/00971)

Om Teknikföretagen

Teknikföretagen är den främsta företrädaren för svensk industri. Tillsammans står våra 4 200 medlemsföretag för en tredjedel av Sveriges export. Uppdraget är att ge företagen bästa möjliga konkurrenskraft. Tillsammans med medlemsföretagen bygger Teknikföretagen vidare på Sveriges historia som innovativ och teknisk stormakt.

Om Säkerhets- och försvarsföretagen (SOFF):

SOFF är en intresseförening för Sveriges säkerhets- och försvarsföretag, med över hundra företag som medlemmar. Vår förening fungerar som en långsiktig partner och ett forum för att tillvarata våra medlemmars intressen och sätta fokus på marknadens behov. Vi står för ansvarsfulla affärer och aktiviteter. Medlemmarnas affärsverksamhet har ofta en viktig roll att spela i Sveriges försvars- och krishanteringsförmåga, i en tid då säkerhetspolitik och marknad är tätt sammanlänkade.

Inledning

Initiativet att förenkla och tydliggöra samverkan mellan samhällets aktörer för att åstadkomma bättre förutsättningar att hantera kriser och påfrestningar i samhället är välkommet. Det finns ett stort behov av en moderniserad struktur för ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar som stärker samhällets krisberedskap. Utredningsuppdraget såväl som utredningen konstaterar att det är viktigt att stärka det civila försvaret genom att skapa tydliga lednings- och ansvarsförhållanden för att åstadkomma samordning såväl inom det civila försvaret som mellan det civila och det militära försvaret.

Utredningen konstaterar att stora delar av den samhällsviktiga verksamhet som bär upp de viktiga samhällsfunktionerna bedrivs av andra aktörer än staten. Kommuner, regioner, företag och frivilligorganisationer har avgörande betydelse för att det civila försvaret och den fredstida krisberedskapen ska fungera.

Teknikföretagen och SOFF anser att det i stort är en bra utredning som adresserar många väsentliga statliga utmaningar vid återuppbyggnaden av krisberedskap och civilt försvar. Vi anser dock att utredningen i sina förslag inte i tillräcklig omfattning beaktar att många viktiga samhällsfunktioner bedrivs av företag och hur det skall hanteras.

Sammanfattning av synpunkter

Ansvar för skydd av samhällsviktiga funktioner

Statens förmåga att stötta samhällsviktiga företag vid störningar måste beaktas i planering och strukturering av civilsamhällets krisberedskap.

anser att utredningens förslag, genom att inte tillräckligt tydligt behandla hur statens, kommuners och regioners relation och ansvar gentemot företagen skall organiseras, riskerar att samhällets viktiga stöd till företagen i dessa avseenden inte omhändertas.

Förenklade och tydliga kontaktytor mellan näringsliv, kommuner, regioner och myndigheter.

Utredningens förslag med ett funktionellt sektorsansvar för statliga myndigheter i kombination med ett tvärfunktionellt geografiskt ansvar för kommuner, regioner och civilförvarsområden medför en risk att samhällets kontaktytor med totalförsvarsviktiga företag blir otydliga, överlappande och ineffektiva.

Ansvar för att formulera och följa upp krav och målsättningar för kommuners och regioners planering och genomförande av beredskapshöjande åtgärder

Teknikföretagen och SOFF anser att utredningens förslag inte i tillräcklig omfattning säkerställer att kommuners och regioners krisberedskap och åtgärder för det civila försvaret uppfyller de av regeringen fastställda målen.

Ansvar för att inkludera samhällsviktiga verksamheter i näringslivet

Teknikföretagen och SOFF:s bedömning av betänkandets förslag till lag respektive förordning om kommuners och regioners beredskap samt beredskapsförordning, i de delar som rör företagets roll, är att det inte fastställer vem som har ansvaret för att involvera företagen i krisberedskapsarbetet.

Vi förordar att betänkandets förslag till ny lag respektive förordning om kommuners och regioners beredskap ändras så att det framgår att kommuner och regioner har ansvar för att inkludera externa utförare i sitt krisberedskapsarbete.

Vi ser vidare en risk med att använda nomenklatur som till exempel "inrikta", "beakta", "samordna" och "motorn" kopplat till myndigheters ansvar och delegation vid krisberedskap och höjd beredskap samt vid den av utredningen föreslagna ansvarstrappan för sektorsansvariga myndigheter. Vår bedömning är att det tydligt bör framgå vilken offentlig aktör som har huvudansvaret och som därmed leder arbetet

Beakta lokalsamhällets förmåga till resiliens i samband med upphandling

Teknikföretagen och SOFF anser att de beredskapskanslier vid aktuell länsstyrelse som föreslås att införas i varje civilförvarsområde, bör ges ansvar för att ta hänsyn till totalförsvarsnyttan av lokala och regionala företag vid offentliga upphandlingar.

Beredskapskanslierna bör därför tilldelas uppgiften att leda inhämtning och samordning samt utgöra samverkansgränssnitt gentemot relevanta företag. Vi bedömer att det torde vara lämpligt att det inom beredskapskanslierna skapas särskilda funktioner med särskilt fokus, kompetens och erfarenhet av att upphandla samhällsviktig verksamhet.

Utvecklad analys och resonemang kring framlagda synpunkter

Ansvar för skydd av samhällsviktiga funktioner

Försvarsberedningen konstaterar i rapporten "Motståndskraft" (DS2017-66) att

"Samhället har genomgått stora förändringar sedan Sverige senast bedrev en planering för totalförsvaret. Globaliseringen har inneburit att infrastruktursystem och försörjningsflöden av varor och tjänster har sammankopplats med andra länder i en högre utsträckning än tidigare. Inom samhället finns i sin tur ett ömsesidigt beroende mellan olika sektorer. De flesta områden är beroende av tillgång till el, it och elektroniska kommunikationer, transportinfrastruktur, drivmedel, förnödenheter, finansiella tjänster m.m. Om det uppstår störningar inom en sektor påverkar det även andra sektorer. Flertalet av dessa områden har inte någon omfattande redundans utan förutsätter ostörda flöden för att verksamheten ska fungera. Ett ostört flöde av varor och tjänster såväl inom landet som från andra länder kommer dock troligen inte att kunna upprätthållas under krig eller krigsfara. En störning eller avbrott i försörjningsflöden kan således komma att påverka stora delar av samhället."

Sedan kalla krigets slut har en rad väldigt omfattande samhällsförändringar skett med en förflyttning mot att kommersiella aktörer upprätthåller bland annat infrastruktur, vilket förändrar förutsättningar att hantera kriser. I en gråzonkonflikt innebär det att kommersiella aktörer sannolikt utsätts för hot och påverkan av antagonistiska aktörer innan myndigheter och Försvarsmakten berörs.

Staten behöver som komplement till kravställningar avseende försörjningstrygghet, kontinuitetsplanering och säkerhetsskydd i avtal med kommersiella aktörer skapa förutsättningar för att på ett strukturerat sätt gentemot avtalade parter i näringslivet säkerställa förmåga att bidra med samhällets resurser på statlig, regional och lokal nivå avseende; polisiära resurser, räddningstjänst vid behov, prioritet vid upprätthållande av och återställning av IT, kommunikation, elektricitet och andra media vid störningar och avbrott.

Teknikföretagen och SOFF anser att utredningens förslag, genom att inte tillräckligt tydligt behandla hur statens, kommuner och regioners relation och ansvar gentemot företagen skall organiseras, riskerar att samhällets viktiga stöd till företagen i dessa avseenden inte omhändertas.

Statens förmåga att stötta samhällsviktiga företag vid störningar måste beaktas i planering och strukturering av civilsamhällets krisberedskap.

Denna planering måste vara transparent och koordinerad från myndighet på statlig och nationell nivå via den regionala nivån och till den kommunala nivån för att vara heltäckande och effektiv.

Förenklade och tydliga kontaktytor mellan näringsliv, kommuner, regioner och myndigheter.

Inom de tio beredskapssektorer utredningen föreslår upprätthålls i dag omfattande delar av nödvändiga resurser, infrastruktur, kritiska förmågor och systemförvaltning av företag, svenskägda såväl som utlandsägda.

Utredningens förslag avseende myndighetsstruktur och ansvar är i huvudsak bra, men det är viktigt att påpeka och tillägga att Sveriges förmåga att hantera olika former av kriser, i fred, kris, gråzon och krig i icke obetydlig omfattning måste involvera näringslivsaktörer. Därmed ställs stora krav på såväl det offentliga kommunikation med relevanta företag som dess interna samordning på nationell, regional och lokal nivå.

Det är därför av avgörande vikt att statliga, regionala och kommunala gränssytor mot relevanta företag utvecklas och att gränssnitten utformas på sådant sätt att samverkan med dessa företag säkerställs över tid.

I samband med Ansvarskommitténs arbete (SOU 2007/10) gjordes en omfattande genomgång av den statliga myndighetsstrukturen, bland annat med avseende på sakområden och kontaktytor i förhållande till andra aktörer i samhället. Den sektorsvisa organiseringen av staten och dess beslutsfattande har vuxit fram organiskt. De nationella sektorsmyndigheterna har skilda roller. Ibland är rollen att vara utförare av statlig tjänsteproduktion, ibland är den att som expertorgan svara för uppföljning, utvärdering och fördjupad kunskapsbildning. Vidare svarar många myndigheter för styrning och tillsyn, det vill säga att utifrån nationella regler och egna befogenheter påverka andra aktörers verksamhet i samhället.

Ansvarskommittén visade på mycket stora skillnader mellan myndigheter, såväl vad gäller verksamhetsvolym och antal anställda som uppgifter och befogenheter. Dessutom har många statliga myndigheter valt att forma sin geografiska struktur efter vad som är rationellt utifrån den egna verksamheten

Ansvarskommittén konstaterade därför att det ibland är svårt för såväl medborgare som företag och kommuner att förstå och att hitta rätt bland de statliga aktörerna.

Ansvarskommittén konstaterade att "De alltmer varierande geografiska strukturerna inom staten möter kritik, såväl inom staten som från företrädare för kommuner och företag. Länsstyrelsernas arbete försvåras när merparten av annan statsförvaltning successivt överger länsindelningen och de inte längre kan företräda en samlad stat. Kommunerna kan inte föra en samlad dialog om viktiga utvecklingsfrågor – det kan gälla infrastruktur, högre utbildning eller arbetsmarknadsinsatser – med en statlig företrädare på regional nivå som inom en enhetlig statlig geografi blickar över sektorsgränserna."

För ett företag tillkommer även kontaktytor gentemot kommunal förvaltning gällande tillstånd, miljöärenden, bygglov, brandskydd och näringsbefrämjande åtgärder som kompetensförsörjning, kollektivtrafikplanering mm

Ansvarskommittén konstaterade också att "förutsättningarna för en territoriellt orienterad politik som griper över sektorsgränser och gränser mellan stat och kommun är outvecklade inom dagens samhällsorganisation. Enligt kommitténs mening är det angeläget att förändra befintliga strukturer och styrformer så att de hinder som sektoriseringen skapar för en mer samordnad och effektiv samverkan på regional nivå undanröjs eller dämpas."

Den föreliggande utredningens förslag innebär ett förtydligt och delvis utökad ansvar för vissa statliga myndigheter som tilldelas ett sektorsvis nationellt ansvar som spänner över regioner och kommuner.

Samtidigt kvarstår enligt föreliggande utrednings förslag det faktum att kommuner och regioner har uppgiften att i praktiken säkerställa att samhällsviktiga funktioner - varav många levereras av företag.

Utredningens förslag med ett funktionellt sektorsansvar för statliga myndigheter i kombination med ett tvärfunktionellt geografiskt ansvar för kommuner, regioner och civilförsvansområden medför en risk att samhällets kontaktytor med totalförsvarsviktiga företag blir otydliga, överlappande och ineffektiva.

Teknikföretagen och SOFF anser att det i ett totalförsvarehänseende är viktigt att statens, kommuners och regioners kontaktytor med företagen är tydliga och effektiva och efterlyser en fördjupad analys av hur kontakterna med företagen skall organiseras.

Ansvar för att formulera krav och målsättningar för myndigheters, kommuners och regioners planering och därefter följa upp deras genomförande av beredskapshöjande åtgärder.

Utredningen slår fast att det civila försvaret skall bygga på strukturer och processer som används inom den fredstida krisberedskapen. I enlighet med ansvarsprincipen och likhetsprincipen föreslås därför att redan existerande strukturer för samhälls- och totalförsvarsviktig verksamhet utvecklas så att de uppfyller totalförsvarets krav. En övergripande översyn och utveckling av den fredstida krisberedskapen bli därmed ett viktigt inslag i att skapa ett starkt civilt försvar.

I det perspektivet anser Teknikföretagen och SOFF att det är fundamentalt att staten redan i fredstid formulerar tydliga mål för hur såväl offentliga verksamheter som verksamheter som bedrivs i privat eller annan regi skall utvecklas ur ett beredskapsperspektiv. Det innebär att tydliga verksamhetsmål behöver förmedlas till huvudmännen för de berörda verksamheterna.

Teknikföretagen och SOFF har därför analyserat betänkanudet med avseende på hur den föreslagna strukturen och ansvarsfördelning har förutsättningar att formulera mål, ställa krav och följa upp efterlevnad.

Som utredningen konstaterar finns det av riksdagen beslutade mål för det civila försvaret som förutsätter att det skall finnas en förmåga att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter och funktioner.

Målet för det civila försvaret ska vara att ha förmåga att: ¹

- värna civilbefolkningen*
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna*
- upprätthålla en nödvändig försörjning*
- bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld*
- upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan*
- bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred*
- med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.*

För att tjäna som mål och planeringsförutsättningar för kommuners och regioners verksamheter behöver dessa mål brytas ner och förtydligas. Motsvarande krav och mål för samhällets krisberedskap behöver också formuleras och harmoniseras med ovanstående mål för det civila försvaret.

Enligt utredningens förslag till beredskapsförordning skall de sektorsansvariga myndigheterna ansvara för samordning, inriktning och planering av verksamheten för civilt försvar och krisberedskap inom beredskapssektorn. Vidare ska de sektorsansvariga myndigheterna besluta om inriktningen för arbetet samt följa upp beredskapsförberedelser och åtgärder inom sin respektive beredskapssektor.

Vi tolkar förslaget som att det i detta ansvar ingår att fastställa och följa upp funktionskrav för samhällsviktiga verksamheter inom den egna sektorn.

Vår iakttagelse och vårt ifrågasättande gäller hur dessa funktionskrav överförs till berörda verksamheters huvudmän i kommuner och regioner. Med hänsyn till grundlagen och det kommunala självstyret har de sektorsansvariga myndigheterna ingen formell förmåga att ställa detta som krav på kommuner och regioner.

¹ Struktur för ökad motståndskraft, SOU 2021:25, sid 182

Kommuner och regioner har enligt utredningens förslag till lag om kommuners och regioners beredskap skyldighet att genomföra risk och sårbarhetsanalys inom det egna ansvarsområdet. De skall vidare med ledning av dessa analyser och tidigare erfarenheter besluta om mål och riktlinjer för sitt beredskapsarbete. Kommuner och regioner kan således göra sina helt egna bedömningar och beslut oavsett vilken nivå på krisberedskap staten/sektorsansvariga myndigheter önskar.

MSB får enligt utredningens betänkande en roll att på övergripande samhällsnivå följa upp och utvärdera krisberedskap och civilt försvar samt bedöma huruvida vidtagna åtgärder fått önskad effekt. Myndigheten har emellertid ingen rätt och heller inga verktyg att avkräva en kommun eller region åtgärder om man anser att kommunen/regionen i fråga åtgärder är otillräckliga eller olämpliga.

Utredningen berör detta i sitt arbete och konstaterar att inriktning och ambitionsnivå på kommuner och regioners beredskapsåtgärder till stora delar styrs av vilka statliga ersättningar som erhålls.

Utifrån tillgängliga medel för ersättning till kommuner och regioner bör MSB efter samråd med Försvarsmakten och i dialog med berörda civilområdeschefer och länsstyrelser kunna ställa utökade krav på berörda kommuner och regioner. Utökade krav ökar samtidigt de berörda kommunernas och regionernas behov av stöd från statliga myndigheter. I arbetet behöver samverkan med SKR ske. ²

Den statliga ambitionsnivån för arbetet kommer även framöver att styras utifrån den inriktning och ersättning som kommuner och regioner får av staten. Kommuner och regioner har i enlighet med ansvarsprincipen ett grundläggande åliggande att förebygga och hantera kriser i kommunal verksamhet. Det finns således inga hinder för att kommuner med egna resurser genomför åtgärder som även stärker förmågan inom mer allvarliga fredstida kriser och därmed civilt försvar. ³

Utredningen konstaterar vidare att nuvarande princip med en överenskommelse om vilka åtgärder som ska utföras och finansieras har brister och bör ersättas av lagkrav.

Med utgångspunkt i de identifierade bristerna samt i en analys av uppgifter som i dag framgår av överenskommelser, och som enligt utredningens bedömning är av sådan principiell och styrande karaktär att de bör framgå av lag, anser utredningen att lagen bör kompletteras. Lagen bör innehålla krav på att kommuner och regioner, med beaktande av risk- och sårbarhetsanalysen, och erfarenheter från hanteringen av tidigare fredstida krissituationer, för varje ny mandatperiod ska besluta om mål och riktlinjer för arbetet med minskad sårbarhet i den egna verksamheten och ökad förmåga att hantera fredstida krissituationer. ⁴

Samtidigt begränsar utredningen i sitt förslag lagen till att inte innefatta krav på systematiskt arbete för att upprätthålla den samhällsviktiga verksamheten.

Utredningen har även övervägt om arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser bör kompletteras med ett lagkrav om att bedriva ett systematiskt arbete för att upprätthålla den egna samhällsviktiga verksamheten (kontinuitet). Ett sådant arbete är en viktig del i att öka motståndskraften och robustheten i verksamheten. Emellertid skulle ett sådant krav innebära en ny omfattande uppgift för kommuner och regioner och bedöms därmed inte rymmas inom de nuvarande ersättningsramarna. ⁵

Teknikföretagen och SOFF:s sammantagna bedömning är att utredningens förslag inte i tillräcklig omfattning säkerställer att kommuners och regioners krisberedskap och åtgärder för det civila försvaret uppfyller de av regeringen fastställda målen.

² Struktur för ökad motståndskraft, SOU 2021:25, sid 472

³ a. a. sid 475

⁴ a. a. sid 482

⁵ a. a. sid 483

Ansvar för samhällsviktiga verksamheter i näringslivet.

Även om utredningen i enlighet med dess direktiv har fokuserat på ansvar och struktur för myndigheter anser vi att utredningen inte i tillräcklig omfattning berört hur företagen skall inkluderas i krisberedskapsarbetet. Även denna utredning slår fast näringslivets stora betydelse för krisberedskap och totalförsvaret. Däremot anser vi att utredningens förslag inte tydliggör vem som har ansvaret för att involvera de företag som levererar till samhälls- och totalförsvarets viktiga verksamheter. Har sektorsmyndigheterna ansvaret eller ligger ansvaret hos kommuner och regioner?

Vi delar utredningens uppfattning om kommuner och regioners verksamhetsansvar där

*"En stor del av den verksamhet som upprätthåller de viktiga samhällsfunktionerna bedrivs av kommuner, regioner, näringsliv, statliga bolag och frivilligorganisationer. En förutsättning för att samhället ska ha förmåga att hantera de påfrestningar som kan uppstå vid en fredstida krissituation, höjd beredskap och då ytterst krig, är därmed att myndigheterna i beredskapssektorerna samverkar med relevanta aktörer som genom sin verksamhet upprätthåller de samhällsfunktioner som beredskapssektorerna syftar till att säkerställa."*⁶

En stor andel av dessa samhällsfunktioner som behöver upprätthållas i fredstida krissituationer och höjd beredskap har kommuner eller regioner som huvudmän. Utförandet sker däremot i många fall av företag och organisationer utanför det som i betänkandets lagförslag klassificeras som kommunens ansvarsområde.

Kommuners och regioners ansvar

I utkastet till ny lag om kommuners och regioners beredskap föreslås kommuners och regioners risk och sårbarhetsanalyser begränsas till verksamheter inom deras ansvarsområde.

2 kap. Förberedelser inför fredstida krissituationer och höjd beredskap

1 § Kommunerna och regionerna ska analysera om det inom deras ansvarsområde finns sådan sårbarhet eller sådana hot och risker som i fredstid eller under krig allvarligt kan hota eller skada det som ska skyddas i samhället eller försämra förmågan till verksamhet inom området.

Vid analysen ska kommunen respektive regionen särskilt beakta händelser som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och som ofta kräver skyndsamma insatser av den egna organisationen.

Resultatet av arbetet ska värderas och sammanställas i en risk- och sårbarhetsanalys.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om risk- och sårbarhetsanalyser.

Med tillägget i förslaget till motsvarande författning.

2 § I analysen enligt 2 kap. 1 § lagen (0000:0000) om kommuners och regioners beredskap ska ingå att identifiera samhällsviktig verksamhet i den egna verksamheten.

Med ansvarsområde förstås här den egna verksamheten (organisationen), kommunalförbund och berörda kommunala bolag.⁷

Med egen verksamhet avses den egna organisationen, kommunalförbund och kommunala bolag. Till skillnad från det tidigare använda begreppet ansvarsområde ingår inte i den egna verksamheten, som utredningen bedömer det, verksamhet som upphandlats eller bedrivs via valfrihetssystem.⁸

⁶ Struktur för ökad motståndskraft, SOU 2021:25, sid 225

⁷ a.a., sid 541

⁸ a.a., sid 480

Enligt vår uppfattning exkluderar förslaget därmed merparten av utförare av de samhälls- och civilförsvarsviktiga funktionerna från att omfattas av risk och sårbarhetsanalyser samt kommuner och regioners identifiering av samhällsviktig verksamhet.

Vidare finns i lagförslagets 4 kap.

4 kap. Geografiskt områdesansvar

1 § Kommuner ska inom sitt geografiska område verka för att berörda aktörer samverkar och uppnår samordning i planerings- och förberedelsearbetet avseende fredstida krissituationer samt inför höjd beredskap.

Vid fredstida krissituationer och under höjd beredskap ska kommuner verka för att berörda aktörer samverkar, att de åtgärder som vidtas av olika aktörer samordnas och att informationen till allmänheten samordnas.

Vi anser att formuleringen att "verka för" lämnar alltför stort utrymme till individuella tolkningar med risk för ett urvattnat ansvar och stora lokala variationer av tillämpningen.

Statliga myndigheters ansvar

I förslaget till beredskapsförordning ska alla statliga myndigheter

- *identifiera samhällsviktig verksamhet i den egna verksamheten och bedriva ett systematiskt arbete för att upprätthålla den egna samhällsviktiga verksamheten (kontinuitet) i fredstida krissituationer och under höjd beredskap.*
- *verka för att samhällsviktig verksamhet inom ansvarsområdet identifieras och verka för att densamma upprätthålls i fredstida krissituationer och under höjd beredskap.*

Det är oklart om det här avses samma innebörd av ansvarsområde som definieras för kommuners och regioners verksamhet. Om så är fallet, omfattar detta ansvar enbart myndighetens egen organisation.

Vi menar att detta behöver klargöras och att dessa begrepp bör definieras för att därefter användas med samma innebörd generellt, oavsett vilken lag eller förordning de ingår i.

Beredskapsmyndigheternas roll i relation till näringslivet framgår av förordningens 20§

20 § Beredskapsmyndigheterna ska verka för att minska sårbarheten i samhället och bidra till att övriga statliga myndigheter, kommuner, regioner, sammanslutningar och näringsidkare som är berörda har en god förmåga att hantera sina uppgifter under fredstida krissituationer och inför och vid höjd beredskap.

Beredskapsmyndigheterna ska särskilt:

....

4. samverka med övriga statliga myndigheter, kommuner, regioner, sammanslutningar och näringsidkare som är berörda,

Sektorsansvariga myndigheters ansvar för näringslivets del av krisberedskap framgår av 26§

26 § Sektorsansvariga myndigheter ska för respektive beredskapssektor ansvara för samordning och inriktning av planering och förberedelser av verksamheten inom beredskapssektorn för civilt försvar och krisberedskap.

Myndigheterna ska särskilt

1. ansvara för att uppgifter och roller tydliggörs för aktörer inom beredskapssektorn på central, regional och i förekommande fall lokal nivå,

...

6. verka för att nödvändiga avtal med näringsliv samt överenskommelser med andra myndigheter upprättas,

7. ansvara för att utveckla och vidmakthålla strukturer för samverkan med näringslivet om detta är relevant för beredskapssektorn

Sammanfattningsvis konstaterar vi följande:

En stor del av samhällsviktig verksamhet har kommuner och regioner som huvudmän och därmed ansvariga för upphandling och avtal för de delar som levereras av näringslivet.

Kommunernas och regionernas ansvar för krisberedskap begränsas i förslaget till den egna verksamheten (organisationen). Statliga myndigheter skall "samverka", "verka för" och "samordna". Med hänsyn till grundlagen och det kommunala självstyret saknas därmed någon utpekad instans som är ansvarig för att inkludera de delar av samhälls- och totalförsvarsviktig verksamhet som levereras av näringslivet i krisberedskapen.

Vi noterar också att utredningen kommenterar sitt val att begränsa kommuners och regioners åligganden med deras begränsade resurser för krisberedskap som ett skäl.

*Kommunerna ska till skillnad från i dag inte göra någon risk- och sårbarhetsanalys av det geografiska området kommunen. Analysarbetet kräver mycket resurser och det finns utmaningar att få del av information från företag och myndigheter.*⁹

*Utredningen har även övervägt om arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser bör kompletteras med ett lagkrav om att bedriva ett systematiskt arbete för att upprätthålla den egna samhällsviktiga verksamheten (kontinuitet). Ett sådant arbete är en viktig del i att öka motståndskraften och robustheten i verksamheten. Emellertid skulle ett sådant krav innebära en ny omfattande uppgift för kommuner och regioner och bedöms därmed inte rymmas inom de nuvarande ersättningsramarna.*¹⁰

Teknikföretagen och SOFF:s bedömning av betänkandets förslag till lag respektive förordning om kommuners och regioners beredskap samt beredskapsförordning, i de delar som rör företagets roll, är att det inte fastställer vem som har ansvaret för att involvera företagen i krisberedskapsarbetet.

Vi förordar att betänkandets förslag till ny lag respektive förordning om kommuners och regioners beredskap ändras så att det framgår att kommuner och regioner har ansvar för att inkludera externa utförare i sitt krisberedskapsarbete.

Teknikföretagen och SOFF ser en risk med att använda nomenklatur som till exempel "inrikta", "beakta", "samordna" och "motorn" kopplat till myndigheters ansvar och delegation vid krisberedskap och höjd beredskap och den presenterade ansvarstrappan för sektorsansvariga myndigheter. Det bör tydligt framgå vilken aktör som har huvudansvaret och leder arbetet.

Beakta lokalsamhällets förmåga till resiliens i samband med upphandling

I utredningens betänkande föreslås en totalförsvarsorganisation med samordning av dagens 21 länsstyrelser i 6 civilområden vilket medför färre men betydligt större områden att strukturera, samordna och samverka inom än tidigare. De nya förutsättningarna ställer krav på en upphandlingsstrategi som kan hantera risker och säkerställa god funktion baserat på nya och sannolikt större mandat än nuvarande regioner.

För att säkerställa en uthållig förmåga både i beredskap och krig bör en upphandlingsstrategi särskilt hantera och balansera upphandlingar så att även mindre, lokala och nationellt

⁹ Struktur för ökad motståndskraft, SOU 2021:25, sid 480

¹⁰a.a., sid 483

stationerade näringsidkare och företag inbegrips i krisberedskapsarbetet. Ett aktivt deltagande av lokala och regionala företag är en förutsättning för att säkerställa nödvändig förankring, närvaro och lokal kunskap vid planering och leverans för samhället grundläggande behov vid höjd beredskap och ytterst krig. Om upphandlingsstrategin inte utformas på ovanstående sätt riskeras att de för totalförsvaret viktiga lokala/regionala företagen konkurreras ut av globalt verksamma företag.

Teknikföretagen och SOFF anser att de beredskapskanslier vid länsstyrelser som föreslås att införas i varje civilförvarsområde, bör ges ansvar för att ta hänsyn till totalförvarsnyttan av lokala och regionala företag vid offentliga upphandlingar.

Nämnda beredskapskanslier bör tilldelas tydlig uppgift att leda inhämtning och samordning samt utgöra samverkansgränssnitt gentemot relevanta företag.

Det torde vara lämpligt att det inom beredskapskanslierna skapas funktioner med särskilt fokus, kompetens och erfarenhet av att upphandla samhällsviktig verksamhet.

Stockholm 2021-06-10

Robert Limmergård
Generalsekreterare
Säkerhets- och försvarsföretagen

Maria Rosendahl
Näringspolitisk chef
Teknikföretagen